

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA MILLIY-MADANIY AN'ANALAR
QADRIYATINI OSHIRISH**

**Mirzakarimova Moxlaroy Zohidjon qizi,
Tursunova Gullola Azimjon qizi,
Qo`qon Universiteti Maktabgacha ta`lim
(sirtqi) yo`nalishi talabasi
Imomova Nozimaxon Avazxonovna
Qo`qon Universiteti Ta`lim kafedrası
falsafa fanlar doktori (PhD)**

Annotatsiya:Ushbu bitiruv malakaviy ishida xalqimizda bolalarga qadr-qimmat, burch va ma'suliyatni his etish halollik va rostgo'ylik, yaxshilik kabi xislatlarga ega bo'lish lozimligi qadim-qadimdan pand-nasihat vositasida uqtirilgan bo'lib, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy madaniy an'analar qadriyatlar asosida tarbiyalash va boshqa millatlar madaniyatining o'ziga xos xususiyatlari mazmuni hamda oilada bolalarni milliy qadriyatlar vositasida axloqiy tarbiyalashning shakl, usul va yo'llari xususida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: milliy qadriyat, madaniy-tarixiy meros, ma'naviy tarbiyalash, vatanparvarlik hissi, milliy qadriyatlar tizimi, o'z o'rnini saqlash, qon-qardoshlik, ma'naviy yaqinlik, o'tmish va ma'naviy meros, ona yurt tuyg'usi, xalq og'zaki ijodi, milliy qadriyatlar, maqollar, matallar, topishmoqlar, tarbiya.

Barchamizga yaxshi ma'lumki, har bir davlatning barqaror taraqqiyoti hamda rivojlanishi inson omiliga, xususan, yosh avlodning ilmiy, ijodiy va ma'naviy salohiyatiga bog'liq. Bugungi kunda yoshlar tarbiyasi muammolari deyarli barcha mamlakatlar uchun umumiy masaladir. Yoshlar tarbiyasi mavzusi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoev BMT Bosh Assambleyasi 72-sessiyasida shunday dedi: "Bugungi dunyo yoshlari - son jihatidan butun insoniyat tarixidagi eng yirik avloddir, chunki ular 2 milliard kishini tashkil etmoqda.Sayyoramizning ertangi kuni, farovonligi farzandlarimiz qanday inson bo'lib kamolga etishi bilan bog'liq. Bizning asosiy vazifamiz - yoshlarning o'z salohiyatini namoyon qilishi uchun zarur sharoitlar yaratish, zo'ravonlik g'oyasi "virusi" tarqalishining oldini olish. Buning uchun yosh avlodni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, uning huquq va manfaatlarini himoya qilish borasidagi ko'p tomonlama hamkorlikni rivojlantirish lozim, deb hisoblaymiz. O'zbek xalqining asriy an'analari, jumladan, tarbiya sohasidagi an'analari ajdodlarimizning tabarruk dini bilan bog'liq. Yoshi kattalarga salom berish, ularni hurmat qilish, yoshi kichiklar va kuchsizlarni avaylash, ilm olish va kasb o'rganishga da'vat, halol mehnat qilishga chaqirish, qo'shnilar bilan xushmuomala bo'lish kabi an'analar ozbeklar oilalarida, ularning dinga munosabatlaridan qat'iy nazar, yoshlarga singdirib kelingan. Yoshlar tarbiyasida islom ma'rifatining muhim o'rnini e'tiborga olib, O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.M.Mirziyoev 2017-2018-yillarda qator g'oyalar va tashabbuslarni ilgari surdi. Jumladan, Samarqand viloyatida Imom Buxoriy xalqaro ilmiy tadqiqot markazi, Termizda Imom Termiziy ilmiy tadqiqot markazi va Toshkentda O'zbekistondagi Islom sivilizatsiyasi markazini tashkil qilish to'g'risida davlat rahbari va Vazirlar Mahkamasining tegishli qarorlari qabul qilindi. Buyuk ajdodlarimizning bebaho ilmiy-ma'rifiy meroslarmi o'rganishdan tashqari, ushbu muassasalarning asosiy vazifasi yoshlarni buyuk va shonli o'tmishga hurmat hamda iftixor bilan qarash, ulug' ajdodlarga munosib avlod bo'lishga, ilm va ma'rifat olishga intilish ruhida tarbiyalashdan iborat.

YUNESKO Bosh konferensiyasining 1995 yil 16 noyabrda bo'lib o'tgan 28-sessiyasida Bag'rikenglik tamoyillari to'g'risidagi Deklaratsiya qabul qilingan edi. Shundan buyon mazkur sana "Xalqaro bag'rikenglik kuni" sifatida nishonlab kelinadi. Bundan ko'zlangan asosiy maqsad dunyo xalqlarini bag'rikenglikka, tinchlikni asrab-avaylashga hamda ijtimoiy-iqtisodiy farovonlikka erishishga chorlashdir.

"O'zbekiston Respublikasida barcha fuqarolar bir xil huquq va erkinliklarga ega bo'lib, jinsi, irqi, millati, tili, dini, ijtimoiy kelib chiqishi, e'tiqodi, shaxsi va ijtimoiy mavqeidan qat'i nazar, qonun oldida tengdirlar".

Shu ma'noda, mamlakatimizda istiqloq yillarida millatlararo ahillik va konfessiyalararo totuvlikni mustahkamlash, ma'naviy-axloqiy tarbiyani kuchaytirish bo'yicha aniq maqsadga yo'naltirilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bu barcha sohada olib borilayotgan keng ko'lamli islohotlar, xalqimiz turmush darajasini yanada yuksaltirish yo'lidagi ezgu sa'y-harakatlarning muhim asosi bo'lib xizmat qilayotir.

Ular "xalq diplomatiyasi" mexanizmidan faol foydalangan holda, tinch hamda farovon hayotni asrash, xorijiy mamlakatlar bilan do'stona munosabatlar va madaniy-ma'rifiy aloqalarni rivojlantirish, chet eldagi hamyurtlarimiz bilan yaqin hamda o'zaro manfaatli munosabatlarni yo'lga qo'yishga salmoqli hissa qo'shayapti. Mamlakatimiz ta'lim muassasalarida o'qish 7 tilda olib borilmoqda. Teleko'rsatuv va radioeshittirishlar 12 tilda efirga uzatilayotir, gazeta hamda jurnallar 10 dan ortiq tillarda chop qilinayapti.

Aytish kerakki, mazkur yo'nalishdagi islohotlar Prezidentimiz SHavkat Mirziyoyev rahnamoligida butunlay yangicha ma'no-mazmun kasb etib bormoqda. Chunonchi, 2017 — 2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri Xavfsizlik, diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlikni ta'minlash hamda chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat etib belgilangan. Bugun shu asosda aholi, ayniqsa, yoshlar ongida insonparvarlik qadriyatlarini, turli millatlar vakillari o'rtasida o'zaro hamjihatlikni, yaqin qo'shnilarimiz bilan do'stona aloqalarni mustahkamlashga qaratilgan ezgu ishlar olib borilayotir.

Davlatimiz rahbarining joriy yil yanvar oyida respublikamizdagi milliy madaniy markazlar faollari bilan uchrashib, ular bilan dildan muloqot qilgani, takliflari hamda fikr-mulohazalarini eshitgani ham bag'rikenglikning yuksak namunasi bo'ldi. Qolaversa, Yurtboshimizning 2017 yil 19 maydagi "Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoniga muvofiq, Respublika baynalmilal madaniyat markazi hamda O'zbekiston xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik va madaniy-ma'rifiy aloqalar jamiyatlari kengashi negizida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari qo'mitasi tashkil etildi.

— Qo'mita zimmasiga jamiyatda millatlararo totuvlik hamda bag'rikenglikni ta'minlash, tinchliksevar siyosatni, mamlakat hayotining barcha sohasida erishilgan yutuq va muvaffaqiyatlarni keng targ'ib qilish, xalqaro hamjamiyat, shu jumladan, chet eldagi hamyurtlarimiz diasporasi bilan do'stlikni mustahkamlashga doir davlat siyosatini izchil amalga oshirish vazifasi yuklatildi,

— deydi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari qo'mitasi raisi o'rinbosari Kamoliddin Eshonxo'jaev.

— Prezidentimiz g'amxo'rliги tufayli poytaxtimizning Bobur ko'chasida joylashgan muazzam bino O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do'stlik aloqalari qo'mitasiga berildi. SHuningdek, bu binoning yonida joylashgan bog' "Do'stlik bog'i" deb nomlandi. Bog' hududida O'zbekistonda istiqomat qilayotgan millatlar vakillarining o'ziga xos

madaniyati, urf-odatlarini hamda pazandachilik an'analarini namoyish etishi uchun sharoitlar yaratilayotgani barchamizni behad quvontirdi. Bu juda katta imkoniyat va ayni paytda yuksak mas'uliyatdir. SHu orqali xalqimiz turli millatlarga mansub madaniyatlar haqida kengroq ma'lumotga ega bo'ladi.

Ayni paytda milliy madaniy markazlarga amaliy hamda metodik yordam ko'rsatib, ularning tashabbuslarini qo'llab-quvvatlab, millati, irqi va diniy e'tiqodidan qat'i nazar, fuqarolar ongida ko'p millatli yagona oila tuyg'usini mustahkamlash, "O'zbekiston — umumiy uyimiz" tamoyilini amalga oshirish bo'yicha joylarda turli anjumanlar, uchrashuvlar, festivallar o'tkazmoqdamiz. Ularda milliy madaniy markazlar vakillari faol qatnashayotir. O'z navbatida, muqaddas zaminimizda turli millat hamda elatlar vakillarining an'ana va urf-odatlarini rivojlantirishi, milliy hamda diniy bayramlarini emin-erkin nishonlashi uchun ham zarur shart-sharoitlar yaratilgan. Bularning barchasi o'zaro hamjihatlikni yanada ta'minlashga xizmat qilayapti.

— O'zbek va qirg'iz xalqlari azaldan bir daryodan suv ichib, yaqin do'st hamda qo'shni sifatida yashab kelgan. Tariximiz, madaniy va diniy qadriyatlarimiz, an'anayu urf-odatlarimiz mushtarak,

— deydi O'zbekiston qirg'iz milliy madaniy markazi raisi Rahmatulla Jabborov.

— Ikki davlat rahbarlarining siyosiy irodasi hamda sa'y-harakatlari natijasida mamlakatlarimiz o'rtasidagi hamkorlik, xalqlarimiz o'rtasidagi do'stlik va yaxshi qo'shniçilik munosabatlari yanada mustahkamlandi. Hukumatlar hamda hududlar darajasida delegatsiyalar tashriflari amalga oshirilayotgani ulkan samaralar berayotir. CHegaralardagi nazorat-o'tkazish punktlari faoliyati qayta tiklanishi natijasida aholi emin-erkin harakatlanishi uchun engilliklar yaratilayapti. Bundan hamma behad xursand.

Bugungi kunda respublikamizda qirg'iz millatiga mansub 300 ming nafardan ziyod aholi istiqomat qilmoqda. SHuni mamnuniyat bilan qayd etish joizki, ularning har biri O'zbekistonni o'z Vatani, uning rivojiga hissa qo'shishni esa muqaddas burchi, deb biladi.

Darhaqiqat, mamlakatimizda yashayotgan barcha millat va elatlar vakillari yaxlit holda O'zbekiston xalqini tashkil etadi. Ular bir-birlari bilan hamjihat bo'lib, yurtimiz ravnaqi yo'lida sidqidildan mehnat qilmoqdalar. Zero, bag'rikenglik tinçlikning bosh mezoni bo'lsa, tinçlik yuksak taraqqiyot garovidir.

Bolalar tarbiyasida tarixiy tajribalardan kelib chiqqan holda xalq tarbiyaning bir butun, yaxlit tizimini yaratdi. Bunda o'git-nasihatning ahamiyati kattaligi ta'kidlangan. Bu metod asosida tarbiyalashda xalq maqollaridan o'rinli foydalanilgan. Qadr-qimmat, burch va ma'suliyatni his etish halollik va rostgo'ylik, yaxshilik kabi xislatlarga ega bo'lish lozimligi pand-nasihat vositasida uqtirilgan. O'git-nasihat ertaklarda ham ko'p qo'llanilgan. CHunki ertaklar hayot maktabi bo'lib, ularda pand-nasihatning natijasi, echimi o'zini namoyon etadi. O'zbek xalqining milliy qadriyatlarida namuna ko'rsatish metodi ham ko'p qo'llaniladi. «Ravshanxon» dostonida ham ota, kampir, aka-ukalarda barcha ijobiy xislatlar mavjud bo'lib, insonparvarlik namunasini ko'rishimiz mumkin.

Xulosa o'rnida, maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning qiziqish va qobiliyatlarining milliy shakllarini rivojlantirish maktabgacha ta'lim tashkiloti oldiga qo'yilgan muhim vazifalardandir. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning qiziqish va qobiliyatlari -ma'naviy manbalar va hozirgi zamon talablari va ehtiyojlari nazarda to'tgan xolda, tarbiyachilarning tarbiyalanuvchi bilan aniq bir maqsadga qaratilgan o'zaro amaliy va nazariy muloqatida namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. –T.: «O'zbekiston», 2014 y.

2. O'zbekiston Respublikasining «Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risidagi Qonuni». // – Toshkent, 2008.
3. «2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi».
4. I.A.KARIMOV "Yuksak ma'naviyat – engilmas kuch" Toshkent "Ma'naviyat" 2008
5. Axlok - odobga oid Hadis namunalari. T. «Fan», 1990.
6. YUSUF XOS HOJIB – "Qutadgu bilig". T. «Yulduzcha», 1990. 4. Donishmandlar tarbiya haqida. T. «O'qituvchi».
7. O.TO'RAEVA. M. TUROPOVA. "Odobnoma".
8. ULFAT MAHKAMOV. Odob – axlok saboqlari.
9. AZIZOVA Z. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda qo'g'irchoq teatri vositasida axloqiy-estetik sifatlarni shakllantirish. -T., 2010.
10. SH. SODIKOVA "Maktabgacha pedagogika". Toshkent - 2013
11. BOBOYEVA D.R. Maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqini o'stirish jarayonida ertaklar asosida atrof-muhit bilan tanishtirish /Ilmiy to'plam. - T.: Nizomiy nomidagi TDPU. 2000. - 103-105-b.
12. G.I.XASANOVA "Ta'lim jarayonida dasturlashtirilgan ukitish texnologiyasidan foydalanishning afzalliklari" Jizzax: 2020. 420 bet. 223-225b
13. XASANOVA, G. (2021). Oliy ta'lim muassasalari pedagoglarining kreativ kobilyatlarini rivojlantirishning mazmuni. Academic Research in Educational Sciences, 2(1), 778-782.
14. RASULEV A.T., PO'LATOV A.A., QOSIMOVA M.U "O'zbek xalq o'yinlari ularning tasnifi va tavsifi" O'quv qo'llanma. T.1996-98 b